

Öncü İşçi

Devrimci İşçi
Partisi'nin merkezi
yayın organı
Gerçek gazetesinin
ücretsiz ekidir
Sayı: 33
Eylül 2017

Mustafa Suphilerin, Nazım Hikmetlerin TKP'si

Yerli ve enternasyonal bir komünizm

Bugün sol siyasette TKP adını kullanan çok sayıda parti ya da oluşum var. Sadece yasal olarak kurulmuş bulunan ve TKP adını kullanan dört ayrı siyasi parti mevcut. Türkiye Komünist Partisi (ilk kurulduğundaki adıyla Türkiye Komünist Fırkası) ise Türkiye işçi sınıfı açısından bu hareketlerin kendisinden ve toplamından çok daha fazlasını ifade ediyor. Sömürünün hüküm sürdüğü, işsizlik ve yoksulluğun kol gezdiği, emperyalizmin boyunduruğu altında olan, barındırdığı Amerikan ve NATO üsleriyle Ortadoğu

halklarına karşı emperyalizmin bir kalesi haline gelmiş bir ülkede yaşıyoruz. Bugün işte bu Türkiye'de geriye dönüp baktığımızda Türkiye Komünist Partisi bize her şeyden önce yaşadıklarımızın kader olmadığını göstermektedir. Geleceği eşitlik ve özgürlük temelinde kurmak, sınıfsız ve sömürsüz bir dünyaya ulaşmak için mücadele eden tüm devrimci ve öncü işçiler TKP'nin mirasını önemsemeli ve sahiplenmeli, bu tarihi eleştirel bir gözle öğrenmeli ve gelecek mücadeleler için ders çıkarmalıdır.

TKP'nin kuruluşu: 10 Eylül 1920

TKP, 10 Eylül 1920'de Bakü'de (Azerbaycan) toplanan bir kongre ile kuruluşunu ilan etti. TKP'nin kuruluşu alelade bir parti kuruluşu değildir. 1908'de büyük grev dalgasıyla İstanbul'un sadece padişahın değil emeğin de başkenti olduğunu gösteren işçi sınıfının temsilcilerinin, daha o yıllarda bile en az 10 bin maden işçisine ev sahipliği yapan Zonguldak delegelerinin, milli mücadelenin merkezi Ankara'dan ve Eskişehir'den gelen komünistlerin katılımıyla gerçekleşen bir kongredir. 1908'den 1919'a devrimlerle yoğrulmuş Anadolu topraklarında geleceğin sosyalizmde olduğunun, Türkiye halklarının kaderinin dünyanın ezilen halklarıyla ve uluslararası işçi sınıfıyla ortak olduğunun ilanıdır.

1908 Hürriyet devrimi ve 1919'dan itibaren başlayan milli mücadele burjuva bir önderliğe sahipti. Burjuva derken bu kadroların fabrika, çiftlik vb. sahibi patronlar olduğunu söyle-

miyoruz. Bir burjuva devriminden etkilenen, dünya görüşleri burjuva milliyetçiliğinin etkisiyle oluşmuş, çürüyen ve çöküntü içindeki Osmanlı'nın kurtuluşunu kapitalist temellerde modern bir millet inşasında gören çoğunluğu asker kökenli kadrolardan, azınlık olarak da tüccar ve serbest mesleklerden bahsediyoruz.

1920 yılına gelindiğinde Türkiye'nin komşusu olan Rusya'da işçi sınıfı 1917 Ekim devrimi ile iktidara gelmişti. Artık ister gelişmiş kapitalist ülkeler isterse de geri kalmış ülkeler ve ezilen uluslar için geleceği burjuvazi ve kapitalizm değil işçi sınıfı ve sosyalizm temsil etmekteydi. Türkiye'nin de bu gelişmeden ayrı kalmaması söz konusu olamazdı. Türkiye Komünist Partisi de Türkiye'nin emperyalizme karşı verdiği kurtuluş savaşını, işçinin ve yoksul köylünün sömürden ve yoksulluktan kurtuluş mücadelesiyle birleştiren bir programla kuruldu.

Milli mücadele ve komünizm

Milli mücadele esnasında Anadolu'da komünizm büyük bir prestije sahipti. İşgal karşıtı mücadelede kurulan Yeşil Ordu Cemiyeti açıkça kendini emperyalizm karşıtı olarak tanımlıyordu ve Sovyet taraftarı idi. Yeşil Ordu, ismini Trotskiy'in kurucusu olduğu İşçilerin ve Köylülerin Kızıl Ordusu'ndan almıştı. Mustafa Kemal'in TKP'nin kurucu lideri Mustafa Suphi'ye yazdığı bir mektupta TBMM'yi, çoğunluğu çiftçi ve köylü olan halkın demokratik temsiline dayalı bir Sovyet olarak tanımladığı bilinmektedir. Lenin ve Trotskiy, Anadolu'daki mücadeleye silah ve para yardımı yaparken milli mücadelenin askeri liderleri kızıl kalpaklar giymektedir. TBMM içinde "halk zümresi" olarak adlandırılan milletvekili grubu da komünizme sempatiyle yaklaşmaktadır.

Milli mücadelenin, emperyalizm ile karşı karşıya geldiği ölçüde Ekim devrimine sempati duyması ondan güç alması doğaldır. Ekim devriminin iktidarının haklı bir milli davayı

desteklemesi de öyledir. Ancak Sovyetlerin milli mücadeleye desteği, bu davanın önderlerinin burjuva sınıf karakterlerini ortadan kaldırmıyordu. Mustafa Kemal ve arkadaşlarının ulusal bağımsızlık mücadelesinin ufku kapitalizmi aşmıyor, işçi sınıfına ve Anadolu'da nüfusun çoğunluğunu oluşturan yoksul köylülüğe sömürden ve yoksulluktan kurtuluş vaat etmiyordu.

TKP'nin kuruluşu Anadolu'da hem işgale ve emperyalizme hem de toprak ağaları ve kapitalistlere karşı kurtuluş vaat eden bir program ve önderliğin ortaya çıkması anlamına geliyordu. TKP'yi kuran kadrolar başta Mustafa Suphi ve Ethem Nejat olmak üzere 1908 Hürriyet devriminin aktif destekçileri idi. Devrimi sürdürmekten aciz olan ve Cihan Harbi'nde emperyalizm yanlısı bir tutum alan İttihat ve Terakki'nin burjuva önderliğinden kopmuş sosyalizme yönelmişlerdi. Örneğin İttihatçılar Alman emperyalizminin himayesine girerken daha sonra kuruluş kongresinde

TKP Genel Sekreteri seçilecek olan Ethem Nejat, Maarif Nezareti (İttihatçı hükümetin Eğitim Bakanlığı) tarafından gönderildiği Berlin'de Alman emperyalizmine karşı "esas düşman içerdedir" diyerek mücadele veren Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in Spartakist grubuyla ilişki içine girmişti.

TKP'yi kuran kadroların daha önceleri Hürriyet devrimine katılmaları bu dönemde milliyetçi fikirler savunmuş olmaları daha sonra Rusya'da Tatarlar ve başkaca Türki halklar arasında sosyalist fikirlerin yayılması için mücadele etmeleri onların Turancılıkta bile suçlanmalarına neden olmuştur. Halbuki bu kadrolar Türkçü, milliyetçi, ırkçı Turancılık fikirlerinden çok uzaktı. Amaçları ulus ve ırk ayrımının yerine işçi sınıfı kardeşliğini geçiren ama aynı zamanda da tüm ezilen ulusların kurtuluş mücadelesini işçi sınıfının uluslararası devrimci mücadelesinin bir parçası olarak gören Bolşevik siyasetin mensuplarıydılar.

TKP'nin programı: Ulusal ve toplumsal kurtuluşun sosyalist yolu

TKP, dünya komünist hareketinin uluslararası partisi konumunda olan Komünist Enternasyonal'in anti-emperyalist birleşik cephe politikasını uyguladı. Bu doğrultuda milli mücadelenin Kemalist önderliği ile bir birleşik cephe siyaseti benimsemişti. Diğer yandan TKP, işçi sınıfının siyasi bağımsızlığını her koşulda savundu. Kemalistlerle emperyalizme karşı bir birleşik cephe kurarken işçi sınıfının bayrağını burjuvazinininki ile karıştırmama konusunda da kararlıydılar.

TKP'nin 1920'deki kuruluşu

kongresinde kabul ettiği siyasi program bağımsız sınıf politikasının bir örneğidir. Ekim devriminin sosyalist deneyimini benimseyen TKP, ilk hedef olarak milli kurtuluş mücadelesini başarıya ulaştırmaya çalışırken aynı zamanda da "işçi sınıfının asıl ve nihai amacı olan emekçilerin hakimiyetini kurmak için gereken koşulları ve zemini hazırlamaya çalışmayı" da bir görev olarak önüne koyuyordu.

Kongre ayrıca bir acil talepler programı da kabul etmiştir. Bu programda dikkati çeken en önemli

noktalar, işçi sınıfına ve köylülüğe ciddi sosyal hakların talep edilmesinin yanı sıra, bir burjuva devriminin sınırlarını zorlayan taleplerdir. Bunlar arasında, jandarma yerine halk tarafından seçilen bir milis kuvvetinin kurulması, topraksız ve az topraklı köylülere karşılıksız toprak ve tarım aletleri dağıtılması, kurtuluş savaşına karşı olanların, sarayın-padişahın, toprak beylerinin malına mülküne el konulması, Osmanlı borçlarının reddedilmesi bugünün geçiş talepleri anlayışına yaklaşan taleplerdir. Nihayet, TKP 1915 yılında yaşanan Ermeni katliamının ışığında Anadolu'da ulusal sorunun ne kadar önemli olduğunun bilinciyle bir federal cumhuriyetler sistemi önermektedir.

Bütün bunların yanı sıra, TKP'nin kuruluş kongresinin dokuz gündem maddesinden birinin "kadın sorunu"na hasredilmesi son derecede ilginç ve önemlidir. O günün Müslüman toplumlarında kadınların kamu alanına sokulmasının bile tartışmalı olduğu bir bağlamda, TKP kadınlara tam eşitlik sağlanması için mücadele etme konusunda kararlar almıştır.

Komünist Enternasyonal'in Türkiye seksiyonu (şubesi)

Türkiye Komünist Partisi (TKP) 1919'da kurulmuş olan Komünist (Üçüncü) Enternasyonal'in Türkiye seksiyonu olarak kurulmuştur. Yani TKP, Türkiye'de devrimi uluslararası işçi sınıfı devriminin bir parçası olarak görüyor ve mücadelesini bu çerçevede yürütüyordu.

TKP, emperyalizmi yenilgiye uğratmayı ve Türkiye'yi dünya devrimi ile bütünleştirmeyi amaçlıyordu. Bu politika Kemalist önderlikle TKP'nin arasına kalın bir ideolojik politik çizgi çekmekteydi. Mustafa Kemal ve arkadaşlarının partisi

ise ulusal bağımsızlığı savunurken bunu emperyalizme karşı topyekûn bir mücadele olarak görmüyor, emperyalizmin sömürgeci olmayı reddetmekle birlikte Türkiye'yi emperyalist batı uygarlığı ile bütünleştirmeyi esas gaye olarak görüyordu.

Nitekim, Kemalizmin yolu Türkiye'yi işgalden kurtardı ama kurulan burjuva cumhuriyeti, batı ile bütünleşme çabası içinde adım adım emperyalizmin boyunduruğu altına girdi. Emperyalist ordu ve işbirlikçileri, kovuldukları topraklara sermaye ihracı yoluyla

la yeniden girdiler. Geri kalmış Türkiye'yi kendilerine bağımlı hale getirdiler. Türkiye'nin NATO üyesi olması Demokrat Parti ve Adnan Menderes'in marifetiyle gerçekleşmiş de onların iktidarına son veren 27 Mayıs darbesi de ilk iş olarak NATO'ya bağlılığını ilan etmiş, CHP dahil olmak üzere daha sonra iktidara gelen tüm partiler de emperyalizm yanlısı politikaları sürdürmüştür. Türkiye'de anti-emperyalist mücadeleyi yürütenler ise farklı fraksiyonların bayrağı altında mücadele etseler de sonuçta TKP'nin açtığı yoldan ilerleyen sosyalistler olmuştur.

TKP'nin kuruluşu ile birlikte Türkiye topraklarına atılan sosyalist tohumların bereketi, hem yerli olmasından hem de Komünist Enternasyonal'in bir parçası olarak işçi sınıfının muzaffer Ekim devriminin gücünü ve prestijini taşımasından kaynaklanıyordu. TKP'nin sadece sözde kalmayan politikaları, programı ve uluslararası örgütlenmesiyle somutlaşan enternasyonalist geleneği bugün devrimci bir işçi partisi inşa etmek isteyen sosyalistlerce sahiplenilmeli ve yeniden hayata geçirilmelidir.

TKP'nin Stalinizm eliyle yozlaşması

TKP'nin tarihi, birçok yönden dünya sosyalist hareketindeki gelişmelere bağlı olmuştur. Özellikle Sovyetler Birliği'nde Stalinist bürokrasinin hâkimiyet kurması, Trotskiy başta olmak üzere bürokratik yozlaşmaya karşı işçi demokrasisini ve dünya devrimini savunan komünistlerin tasfiyesi ve Stalin'in "tek ülkede sosyalizm" politikasının benimsenmesiyle el ele Rus milliyetçiliğinin yükseltilmesi tüm dünyadaki komünist partiler gibi TKP'yi de etkilemiştir.

Stalinist "tek ülkede sosyalizm" teorisi Lenin, Trotskiy ve Ekim devriminin diğer Bolşevik önderlerinin savunduğu dünya sosyalist devrimi fikrinin yerine bürokrasinin ayrıcalıklarını korumaya öncelik veren dünya komünist hareketini de Rus dışişleri politikasının bir aygıtına dönüştürmeyi hedefleyen bir politikayı hâkim kıldı. Stalinist bürokrasinin bu politikası, başka ülkelerin işçi sınıfının iktidar mücadelesini desteklemek yerine bu ülkelerin burjuva hâkim sınıflarıyla anlaşmayı öngörüyor ve bu ülkelerin Rusya ile dostça ilişkiler içinde olmasını sağlamakla yetiniyordu.

Stalinist bürokrasi, bağımsız bir devrimci mücadelenin o ülkenin hâkim sınıflarını Rusya'ya karşı kışkırtmasından ama daha önemlisi de eğer devrim başarılı olursa kendine devrimci bir alternatif yaratmasından korkuyordu. Bu korku ile Stalinist bürokrasi dünya devriminin partisi olan Komintern'i önce kendi dış politika aygıtına dönüştürdü sonra da kapattı.

TKP de bu süreçten son derece olumsuz yönde etkilendi. 1925'ten itibaren TKP içinde burjuvaziyle ittifak çizgisini eleştiren bir sol

muhalefet oluştu. Nâzım Hikmet'in de aktif ve öncü olarak içinde yer aldığı daha çok işçi kadrolardan oluşan bu hareket daha sonra "muhalif TKP" olarak anıldı. "Muhalif TKP"nin karşısında Stalinist bürokrasinin çizgisini takip eden "Muvafık TKP" yer alıyordu. Komintern, "muhalif TKP"yi ve bu arada Nâzım Hikmet'i de Trotskist olmakla ve ihanetle suçlayan kararlar yayınladı. Bu sırada Çin'de 1925-1927 arasında gerçekleşen işçi devrimi yine Stalinizmin burjuvaziyle ittifak politikası yüzünden ezilmekteydi. "Muhalif TKP"yi parti düşmanı olmakla suçlayanlar 1937 yılında burjuvaziyle ittifak politikasını TKP'yi tasfiye etmeye kadar götürdüler. Komintern'in talimatları ve "muhalif TKP"nin muvafakatıyla tarihe "desantralizasyon" (merkezden uzaklaşma) ya da "separat" (ayrı durma) olarak geçen bir karar verildi. Bu kararın sonucunda TKP'nin örgütsel yapısı dağıtıldı ve kadroları CHP'ye yakın yapılar içinde çalışmaya yöneltildi. Stalinizm Türkiye'deki TKP'yi dağıtırken İspanya'da da devrime ihanet ediyor, burjuvaziyle "halk cephesi" oluşturup devrimci grupları silahsızlandırıyor.

TKP'nin bizzat Stalinizm tarafından dağıtılması ve CHP'nin içinde eritilmesi Türkiye burjuvazisini komünizm karşıtı eylemlerinden vazgeçirmedi. Tam tersine komünistleri savunmasız bıraktı. 1938'de başta Nâzım Hikmet ve Dr. Hikmet Kıvılcımlı olmak üzere bir dizi komünist önder ağır hapis cezalarına çarptırıldı. 1944'te TKP'lilere karşı büyük bir polis operasyonu düzenlendi. "1951 tevkifatı" olarak bilinen olaylarda yaygın bir tutuklama dalgasıyla TKP'ye büyük darbe vu-

ruldu. Bu dönem, Stalinizmin İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yapılan antlaşmalarla Türkiye'yi ABD nüfuzuna terk etmiş olduğu dönemdir. Aynı dönemde Yalta anlaşmasıyla Stalin ve Roosevelt, Yunanistan'ın da ABD nüfuzuna verilmesi konusunda anlaşmış, Yunanistan'da faşistleri yenen komünist partizanlar bir sosyalist devrim yapacak kadar güçlü oldukları halde SSCB'nin talimatıyla silahsızlandırılmıştı. Daha sonra TKP içinde muhalif konumda olacak olan Mihri Belli, Yunanistan'da faşistlere karşı "kapetan Kemal" kod adıyla savaşmıştı.

Baskılar sonucunda 1960'ların sonuna kadar TKP, Türkiye içindeki faaliyetlerini fiilen durdurdu ve bir yurtdışı örgütüne dönüştü. Bu dönemde ülke içindeki komünist faaliyet Türkiye İşçi Partisi ile kurulan ilişkilerle sınırlı kaldı. 1973 yılından sonra Türkiye'de yükselen sınıf mücadelelerinin içinde TKP de yeniden yükselişe geçti. Ancak Stalinist çizgiyi sürdüren bu parti, burjuvaziyle işbirliği stratejisini yine

TKP'den kimler korktu?

10 Eylül'de kurulan TKP'nin önderleri milli mücadeleye katılmak üzere Anadolu'ya gelmek için harekete geçtiler. Ancak Anadolu'ya gelişleri pek çok kesimi rahatsız etti. 28 Ocak 1921'i 29 Ocak'a bağlayan gece, Mustafa Suphi ve yoldaşları Trabzon açıklarında boğuldu. Bu katliamı kimin örgütlediği hâlâ belgelenmemiştir. Elbette, Kemalist hareketin varlığından hiç memnun olmadığı ve korku duyduğu genç komünist hareketin önderliğini imha etmeye girişmiş olması ihtimali yüksektir. Ama başka olasılıklar da vardır. Bunların arasında Bolşevik Rusya'nın müttefiki olmaya soyunan Enver Paşa'nın İttihatçıların parmağı ya da Anadolu hareketinin, devrimci Rusya ile Türkiye'nin arasını açmaya girişen daha gerici kanatlarının bir provokasyonu, hatta aynı amacı güden emperyalist Britanya'nın bir komplosu da olabilir.

TKP, Ekim devriminin ilke ve amaçlarını Anadolu'ya taşımasıyla, evrensel bir eşitlik ve özgürlük davasının savunucusu olmasıyla ve insanlığın sınıfsız ve sömürsüz bir geleceğe doğru yürüyüşünü temsil etmesiyle kadrolarının sayısından çok daha büyük bir güce sahipti.

Mustafa Kemal ve onun liderli-

ğinde buluşan Türk devriminin burjuva kanadı, bir yandan bu gücün desteğini almak istiyor bir yandan da bu harekete karşı sınıfsal bir korku duyuyordu. TKP'nin Bakü'deki kuruluşunun hemen ardından Ankara'da resmi bir Türkiye Komünist Fırkası (Partisi) kurulması bundandır. Bu parti Tevfik Rüştü Aras, Mahmut Esat Bozkurt, Celal Bayar gibi Komünizmle oldukça uzak sağ eğilimli kişilere kurdurtuldu. Ardından Mustafa Kemal ve İsmet İnönü de bu partiye üye oldu. Resmi Türkiye Komünist Fırkası, bir yandan Sovyetlerin Anadolu hareketine desteğini sürdürmek için ona hoş görünmenin ama aynı zamanda da bağımsız ve devrimci bir işçi sınıfı hareketinin önünü kesmek için kurulmuştu. TKP'nin önder kadroları Karadeniz'de katledildikten sonra resmi TKP, onu kuranlar tarafından kapatıldı.

Burjuvazi ismen bir komünist partisinin var olmasından büyük bir korku duymamıştır. Esas olarak onun bağımsızlığından işçi sınıfını örgütlemesinden ve başta yoksul köylülük olmak üzere diğer ezilen sınıf ve kesimlerin desteğini almasından korkmuştur. Bugün de hakim sınıfların komünizm korkusu aynı temellerde sürmektedir.

CHP'yi destekleyerek sürdürdü. Bu yanlış politikanın bedelini bir kez daha komünistler ödeyecekti. 1978-1979 yıllarında CHP, DİSK içinde komünist sendikacıları tasfiye etmek üzere büyük bir harekâta girişti ve bunda büyük ölçüde başarılı da oldu.

1980'li yılların sonunda Sovyetler Birliği'nde Gorbaçov'un meşhur "Perestrojka" sloganıyla bürokrasi piyasa sosyalizmini benimsedi. Bu

politikaların etkisiyle liberal bir yöne savrulan TKP ve TİP, Türkiye Birleşik Komünist Partisi adıyla birleşti. Bu partinin adından başka komünizmle hiçbir ilgisi yoktu. Kısa süre sonra tasfiye olan partinin genel sekreteri seçilen Nabi Yağcı, partisinin ANAP'a yakın olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmiş yakın dönemde de AKP gericiliğinin baş destekçilerinden biri olmuştur.

Devrimci İşçi Partisi ve Türkiye Komünist Partisi

Devrimci İşçi Partisi, Komünist Enternasyonal'in dünya devriminin bir partisi olduğu dönemi tamamiyle sahiplendiği gibi Mustafa Suphi'nin önderliğinde Komintern üyesi olarak kurulan TKP'yi de tamamen sahiplenmektedir. Devrimci İşçi Partisi ayrıca, TKP'nin saflarında yer alan ve burjuvazi ile işbirliğine, milliyetçiliğe karşı çıkan her biri ayrı ayrı Stalinist bürokrasinin hışmına uğrayan Nâzım Hikmet, Mihri Belli, Hikmet Kıvılcımlı,

Vedat Türkalı gibi komünistleri de Türkiye'de devrimci işçi sınıfı mücadelesinin sahip çıkılması gereken değerleri olarak görmektedir.

Her ne kadar belirli bir dönemden sonra Stalinizmin SSCB'de ve dünya komünist hareketinde sebep olduğu yozlaşmadan nasibini almış olsa da Türkiye Komünist Partisi'nin yaşadığımız topraklarda devrimci işçi mücadelesinin temelini atmış olduğu bir gerçektir. Bu anlamda Devrimci İşçi Partisi, ken-

disini Komintern üyesi olarak kurulan TKP'nin devrimci mirasının takipçisi olarak görmektedir.

En önemlisi, kurulduğu dönemde TKP'nin programı sınıf işbirliğine karşıdır. Ve TKP bir devrimci Enternasyonal'in, Üçüncü (Komünist) Enternasyonal'in üyesidir. Yani sadece Türkiye'de bir devrimci işçi partisinin inşası değil bir dünya partisinin inşası için de mücadele etmektedir. Bu bakımdan DİP'in doğrudan atasıdır.